

Самвыдат

Алег Дзярновіч

Самвыдат — бяз гэтага слова немагчыма ўявіць сабе гісторыі беларускай незалежнай думкі 70–80-х гадоў XX стагоддзя. Менавіта ў *самвыдаце* былі сфармуляваныя тыя асноўныя канцэпцыі і ідэі, якія вылучылі пазыцыі беларускага грамадства ў канцы 80-х — першай палове 90-х гадоў, гэта значыць у пэрыяд грамадзкага ажыўленьня і адносных свабодаў.

У беларускую мову гэтае слова прыйшло як калька з расейскага слова „самиздат“. І, у адрозьненне ад іншых калек, „самвыдат“ — гістарычны тэрмін, і яму, відаць, і надалей гарантавана месца ў беларускай мове. Ангельцы і французы ўвогуле не перакладаюць гэтага слова і на пісьме перадаюць яго проста лацінскімі літарамі. Большая блізкасьць расейскага і беларускага словаў „издать“ і „выдаць“ паўплывала на тое, што ў нашай мове гэтае слова замацавалася ў перакладной форме.

Сам жа расейскі тэрмін „самиздат“ паходзіць ад „самому себя издать“ і характарызуе незалежную *выдавецкую* актыўнасьць, найперш у Маскве і тагачасным Ленінградзе, пачынаючы з 1960-х гадоў. Расейскі „самиздат“ мае багатую кніжную традыцыю, у тым ліку і перадрукаў заходніх *выданьняў*. Быў створаны самадастатковы арэал паралельнага мастацтва. Але ў 1982–86 гадох пад хваляй рэпрэсіяў маскоўскі „самиздат“ практычна зьнікае.

У Беларусі ж незалежная *выдавецкая* дзейнасьць у першай палове 80-х, наадварот, толькі актывізуецца, прычым актывізуецца праз спробы ўтварэньня пэрыёдыкаў. У папярэднія гады вядомыя асобныя прыклады *выдавецкай* актыўнасьці: „Блакiтны ліхтар“ (Наваполацак, 1971–1974 гады, да гэтага праекту меў дачыненне Вінцэсь Мудроў), „Мілавіца“ 1974–1976 гады (Уладзімер Арлоў), „Падсьнежнік“ 1963–1964, „Гутарка“ 1975–1976 (Мікола Ермаловіч).

А ў першай палове 80-х новыя *выданьні* зьяўляліся практычна кожны год. Што важна, ня толькі ў сталіцы, але ў Горадні, Маладэчне, Віцебску, Слоніме. У Беларусі ішоў адлік свайго часу, адрозны ад часавымярэньня ў Расеі ды іншых частках СССР. Нават тады гэта былі розныя краіны.

Гісторыя зноў пажартавала зь беларускім *самвыдатам*, ці, як яго цяпер у нас усё часцей называюць, з пазачэнзурным друкам. У час, калі *самвыдат* мусіў бы сысці з гістарычнай арэны, недзе з 1995 году ён зноў адрадзіўся ў Беларусі: як рэакцыя на ўдзік свабоды слова ў розных частках Беларусі зьяўляецца ўсё больш новых незалежных *выданьняў*. Іхныя стваральнікі нават і ня думаюць пра афіцыйную рэгістрацыю ў бліжэйшыя часы. А фонды незалежных архіваў папаўняюцца гэтым неацэнным сьведчаньнем нашае сучаснае гісторыі. Беларусь бярэ з сабой *самвыдат* у XXI стагоддзі.

Самота

Валянцін Акудовіч

Наўрад ці яшчэ ў якой мове слова „самота“ мае столькі ж, як і ў нас, сынонімаў альбо проста падобных па сэнсе словаў.

Сум, нуда, жаль, распач, маркота, скруха, паныласьць, смутак, жалёба,